

A bronzkori gödrök a pataktól közvetlen K-re eső, magasabban fekvő területen, kisebb csoportokban kerültek elő. A gödrök vagy kerek alakúak, méhkas alakúak vagy kisebb méretűek, ovális alakúak és befelé rézsűs falúak voltak. A leleteik nagy részét az edénytöredékek adták, de azok mellett általában mindig voltak állatsontok (marha szarv, kutya-, sertécsont). Az edénytöredékek között megtalálható a kora bronzkori Makó-kultúrára jellemző belső díszes táltöredék is. További jellegzetes bronzkori edénytöredékek az enyhén behúzott, belső oldalán ferdén levágott peremű, külső oldalán seprűdíszes, félgömbös tál és az urna alakú tároló edény. Ez utóbbi edénytípus nyakán borda és/vagy vízszintes bütyökdísz, alatta seprűdísz látható.

A *kelta* jelenségek ugyancsak a patak menti magaslaton helyezkedtek el. Az erre a korra keltezhető gödrök közös jellemzője, hogy azok alját és ritkán a felmenő falát is kitapasztották. A gödreik kerek és méhkas alakúak. A 35 gödör mellett két épület is előkerült egymás mellett. A két építmény két típust képviselt. Az SNR 256 ház téglalap alaprajzú, É–D-i hossz tengelyű, melynek az ÉK-i sarkához közel vájtak az altalajba egy kemencét. A ház közepén egy szabad tűzhely nyomát is megfigyeltük. A ház alja tapasztott volt, cölöphelyet nem találtunk. Az SNR 250 építmény ennél jóval egyszerűbb, szabályos négyszögletes alakú, melyben sem cölöphely, sem padló, sem kemence nem volt megfigyelhető.

A kelta leletanyag főként edénytöredékekből, kevés állatsontból és őrlőkötőredékekből állt. A kerámiák között megtalálhatóak a korongolt S profilú vagy behúzott peremű tál- és az urnatöredékek. Nagyon kis számban kerültek felszínre grafitos anyagú szitulatöredékek. A korongolt töredékek mellett kézzel formált fazéktöredékek is előfordultak. A legjelentősebb leletanyaggal az SNR 175 gödör rendelkezett, amely önmagában is eltért a többitől. A méhkas alakú gödör alján, illetve az oldalán 3 mélyedést alakítottak ki, amelyek oldalfala jóval benyúlt a gödör pereme alá. A gödörből 3–4 agyaghehéző és számos vastárgy került felszínre: lemezdarabok, pántok, kétágú tárgy, késtöredék és olyan töredékek, amelyek ismeretlen rendeltetésű tárgyakhoz tartoztak. Ebben a gödörben egy vaskész csont nyelének átfűrt darabjai is voltak.

A legnagyobb számban a *császárkori* objektumok fordultak elő, amelyek nemcsak a magasparton, hanem a mélyebben fekvő területen is egyaránt kirajzolódtak. A két hosszú, de keskeny szelvényből annyi jól kivethető, hogy az épületek a magasparton, a patak mellett, míg a nagyobb méretű, több mint 2 m mély tárolóvermek pedig a szelvények K-i részén, egy csoportban helyezkedtek el. Az egyik legjelentősebb objektum az SNR 76 árok volt, amely Ny–K-i irányba szelte át mindkét szelvényt. A 3 szarmata épület közül kettő egymás mellett feküdt. Mindkét épület lekerekített sarkú négyszögletes alapú, a kisebbik ház közepén egy négyszögletes alakú cölöphellyel. A harmadik ház közepén ugyancsak megtaláltuk a szögletes alakú, közel 1 m mély cölöphelyet, azonban ezen kívül, a ház a K-i és a Ny-i oldalának a közepén is egy-egy kerek alakú cölöphely feküdt. A ház további érdekessége, hogy a Ny-i fala mellé egy téglalap alakú gödröt ástak. A gödör Ny-i széle és a ház belső oldala közé további 3 cölöphelyet ástak, illetve a gödör K-i oldalánál két fűlszerű mélyítés volt. Valószínűleg a gödör a ház része lehetett. Ebben a házban figyeltünk meg egyedül padlószintet.

A szarmata objektumok nagy része kerek vagy kerekded alakú, méhkas alakú vagy hengeres falú gödör, amelyekből változó mennyiségű leletanyag került elő. A leletanyag jelentős részét adta a kerámia. Az edénytöredékek között megtalálhatóak a kézzel formált

fazék-, bögre- és fedőtöredékek, illetve a korongolt szürke és téglaszínű tál-, hombár- és egyéb edénytípusokhoz tartozó darabok. Római import kerámia nem került elő. Néhány objektumból vaskész-, bronzlemez töredék, az SNR 76 árokból egy ép vas csikózábla, továbbá orsógombok és őrlő- és fenőkő töredékek kerültek felszínre. Több gödör betöltésében találtunk teljes kutyavázat.

Előkerült egy D–É-i tájolású temetkezés is, amely a humuszrétegben feküdt. A nagyon rossz megtartású váz a hátán feküdt. A bal medencéje mellett egy ovális alakú vastárgy, talán övkarika vagy övcsat feküdt. A temetkezés a tájolása alapján talán szarmata.

Az ismeretlen korú objektumok közül két olyan ovális alakú gödröt érdemes kiemelni, amelyek alján egy-egy kerek alakú cölöphelyet bontottunk ki. Ehhez hasonló gödrök bronzkori leletanyaggal szoktak előfordulni.

A leletanyag a Herman Ottó Múzeumba (Miskolc) került.

A feltárás munkatársai: Gallina Zsolt régész, Keresztes Noémi Ninetta és Litauszki Zoltán régésztechnikusok. A geodéziai felmérést és a térinformatikát az Archeoline Kft. végezte el.

GULYÁS GYÖNGYI

85. Csincse határa

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) **Ő, U, Kő**

A Gazdasági Operatív Program keretében zajló Szélessávú közzétartási fejlesztések tárgyában megvalósítandó GOP-3.1.2-12-2012-0018 azonosító számú pályázat részeként kiépítendő optikai kábel projekthez végzett a Herman Ottó Múzeum előzetes régészeti dokumentáció készítéséhez kapcsolódó terepbejárást, 2014. szeptember 18. és október 2. között Borsod-Abaúj-Zemplén megye DNY-i részén.

Nagy-kinestár Délnyugat (KÖH 87643): A lelőhely Csincse Ny-i szélénél, a Kis-Csincse-patak bal teraszán helyezkedik el, az országút közvetlen közelében, attól É-ra. A terület mezőgazdasági művelés alatt áll; a bejáráskor learatott napraforgó borította, mely közepes látási viszonyokat biztosított. Egy 200×40 m-es területen kicsi intenzitással őskori és középkori kerámia-töredékek és kevés patics került elő.

Lőrinc-dűlő (KÖH 87655): A lelőhely Csincse DNY-i részén, a falu közvetlen közelében, a Lőrinc-dűlő nevezetű határrészben helyezkedik el, a Kis-Csincse bal teraszán, attól 500 m-re. A terület mezőgazdasági művelés alatt áll; a bejáráskor learatott és beszántott búza borította, mely jó látási viszonyokat biztosított. Egy 330×60 m-es területen közepes intenzitással jelentkező neolitikus kerámiákat és pattintott kőeszközöket, illetve szórványosan középkori kerámia-töredékeket találtunk.

Munkatársak: Fekete László, Nagy Zoltán, Simon József, Galkó József, Juhász Ádám, Toronya Zsolt.

TÓTH KRISZTIÁN

86. Csongrád, Ellés-monostor

(KÖH 17355)

(Csongrád megye) **Á**

Az Összefogás Csongrádért Egyesület megkeresésére 2014. március 17. és június 16. között az Ellés-monostor látogathatóvá tételéhez és konzerválásához szükséges földmunkák során a Móra Ferenc Múzeum régészeti megfigyelést végzett.

A munkálatok folyamán a nyilvántartott régészeti lelőhelyek területén egy gyalogutat létesítettek, melyhez 300 m hosszúságban, 1 m szélességben és 0,3 m mélységben lehumuszták a felszínt, valamint a terület általános tereprendezését, szemét-

lerakatok megszüntetését végezték el. A kitermelt föld a magasabb térszíneken teljes egészében már korábban megbolygatott mezősegi talaj volt, melyben szórványosan, másodlagos pozícióban Árpád-kori cserépedény- és téglatöredékek jelentkeztek, egyéb területeken – így a mélyebb fekvésű árterületek öntéstalajában – régészeti jelenséget nem tapasztaltunk.

A korábban külön-külön nyilvántartott lelőhelyeket (*Csongrád 4., 5. és 84. lelőhelyek; KÖH 17355, 17356, 17451*) a régészeti topográfiai és geomorfológiai viszonyoknak megfelelően egybevitük. A munkák során a teljes területet bejártuk. A felszín több pontján településmaradványok (téglatöredékek, faragott kövek), a vakondtúrásokban, görény- és rókakotorékokban pedig Árpád-kori cseréptöredékek voltak megfigyelhetők.

A monostortól DNy-ra fekvő, 0607/7 hrsz.-ú, közel négyzet alakú, 2 ha kiterjedésű földterületen frissen telepített, fiatal nyár-facsemetétet észleltünk. Mivel nyilvántartott régészeti lelőhelyen történt a telepítés, és nem előzte meg régészeti feltárást, ezért illegális ültetésről vagy felújításról lehet szó. Az esetről tájékoztattuk az örökségvédelmi hivatalt, és kértük, hogy járjon el az ügyben. A facsemeték eltávolításával (áttelepítésével) most még örökségvédelmi károkozás nélkül megmenthető lenne a lelőhelynek ez a része, később a fák gyökérzete további maradandó károkat okoz, és a feltárást sem lesz lehetséges.

BEDE ÁDÁM

87. Csongrád, Öregszőlő sor (KÖH 86765) (Csongrád-megye) N

A Móra Ferenc Múzeum bejelentést kapott Dr. Koncz József r. alezredestől, hogy Csongrád város külterületén emberi maradványokat találtak 2014. április 2-án. A csontok Pajkó Ferenc birtokán, pinceásás közben kerültek elő. A bejelentés nyomán, 2014. április 3-án régészeti leletmentést végeztünk a területen.

Kiérkezésünk előtt az emberi koponyát már kivették a helyéről. A csontokat megvizsgálva, úgy ítélem meg, hogy régészeti korú sírgödörrel lehet szó. A pinceásást a hétvégi ház előtt, egy 3×3 m nagyságú területen végezték, ahol a csontokat kb. 190 cm-es mélységben találták meg. Ezen a szinten átnyestük a terület alját, melynek során nagyon hamar kirajzolódott a sírgödör feltárási helye. Szerencsénkre a sírgödör a kiásott terület közepén helyezkedett el, mivel a szelvényfal mind a két m-es magasságban laza, enyhe humusztartalmú homok volt. Így biztonságosnak ítélem meg az objektum kibontását. A sír feltárási ÉNy–DK-i tájolású volt. A sírgödörben egy bolygatatlan állapotban lévő, hátont fekvő, nyújtott testhelyzetben eltemetett női csontváz feküdt. A sírból egy ovális alakú vascsat, egy korong alakú és egy hosszúságú alakú mészakőgyöngy került elő.

A csontváz asír előkerülési helyét összevettem Csongrád városának és környékének nyilvántartásba vett lelőhelyeivel, melynek során kiderült, hogy egy korábban még nem ismert lelőhely előkerüléséről van szó. A területen terepbejárást nem tudtuk végezni, mivel a környék jelentős része hétvégi házakkal és kiskertekkel beépített. A leletmentés során Pajkó Ferenc telektulajdonos elmondta, hogy pár éve a birtokán lévő kút ásása során szintén talált több hosszú csontot, de akkor nem tulajdonított nagy jelentőséget ennek. A kút helye és a most feltárt sírgödör elhelyezkedése alapján úgy vélem, hogy egy másik sírsorról lehet szó. A feltételezett másik sír és az itt feltárt sírgödör elhelyezkedése alapján feltételezem, hogy itt egy nagyobb sírszámú temetőről lehet szó.

A leletmentés munkatársai Pópitó Richárd és Varga Róbert régész technikusok voltak.

BENEDEK ANDRÁS

88. Csorna, Árpási elágazás (KÖH 71947)

(Győr-Moson-Sopron Megye) R, B

A Csorna, Napelem Modul Gyártó Üzem létesítésének helyszíne Csorna külterületén, a város K-i oldalán, a jelenlegi 85-ös sz. főút D-i oldalán található, egy lapályos, korábban szántóföldi hasznosítású mezőn, a Csorna, Árpási elágazás régészeti lelőhely középső részén.

Az épülő üzemcsarnok területén a próbafeltárást 2014. november 6–26. között végeztük el, ennek keretében öt É–D-i irányú, átlagosan két m-es szélességű szondaárkot ástunk. Az átlagosan 30–40 cm vastagságú humuszréteg alatt egy 30 cm vastagságú barna, agyagos öntésréteget találtunk, ez alatt került elő a sárga, agyagos altalaj (É-on 30–40, D-en 70–80 cm átlagos mélységben). A régészeti jelenségek az egész területen előfordulnak, a kutatáshoz É-i felében meglehetősen sűrűn, a D-i oldalon ritkábban. Az előkerült objektumfoltok többségének csak a szondaárkokban található részletét tudtuk feltárni.

A lelőhelyen egy intenzív, hosszabb időn át lakott őskori telep maradványait találtuk, összesen 98 különféle régészeti objektumot dokumentáltunk. Feltártunk 67, többségében sekély és kerek gödröt, 12 árkot, 10 cölöphelyet, 8 árokszerű gödröt, valamint egy sekély, szögletes objektum részletét (ez feltehetően veremház részlete, K-i oldalán 5, egy sorban található cölöphelylyel). Az objektumokból a bontás során közepes mennyiségű rézkori és bronzkori, kézzel formált kerámia-töredék, és viszonylag sok állatcsont került elő. Feltűnő a patics szinte teljes hiánya a lelőhelyen. Az objektumok közül említésre méltó a 413. sz. kerek gödör. Betöltéséből és a fölötté található humuszról összesen 6 csiszolt kővesső, őrlőkő töredékei, közepes mennyiségű kerámia, és egy pattintott kőeszköz került elő.

Munkatársak: Hatos János, Koncz Dániel, Tarjányi László technikusok.

HARGITAI ANDRÁS

89. Csorna, Ló-rét (KÖH 67327)

(Győr-Moson-Sopron megye) Ö, U, R, B, A, Á, I

A lelőhely Csornától mintegy 3 km-re található ÉK-re, Győr irányába. A lelőhely egyes részei az M85 gyorsforgalmi út építése kapcsán kerültek feltárássra 2011 és 2014 között.

A felső szinten 2011-ben, a megelőző feltárást során 13 938 m² területen 832 objektumot bontottunk ki. Továbbá a feltárt alsó őskori szint mérete: 11 069 m², ahol további 268 objektum került elő.

A felső szinten 2012-ben további 28 015 m² területen még 809 objektum került elő. A 2013. évben a felső szinten újabb 9180 m² terület került feltárássra, ahol még 100 objektumot bontottunk ki.

A megelőző feltárást követően, az M85 gyorsforgalmi út építése közben végzett régészeti megfigyelés során további 32 telepjelenséget találtunk 2013–2014 között.